

RESPUBLIKAMIZDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI

Sultonov Mansur G'aniyevich

Jizzax politexnika instituti
Iqtisodiyot va menejment kafedrası assistenti

Qarshiboyev Shaxzod Vaxob o'g'li

Jizzax politexnika instituti
1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada so'nggi o'zgarishlar va joriy islohotlar dasturini amalga oshirishgan holda, O'zbekiston aksiyadorlik jamiyatlariga korporativ boshqaruv tizimini tatbiq etish masalasi keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, korporativ boshqaruv, kompaniyalar, aksiyadorlik jamiyati, mas'uliyati cheklangan jamiyat.

ABSTRACT

In this article, the issue of implementing a corporate management system to Joint-Stock Companies of Uzbekistan is widely covered, with the implementation of the latest changes and the current reform program.

Keywords: Organization for Economic Cooperation and development, corporate governance, companies, Joint Stock Company, Limited Liability Company.

Hozirgi kunda jahon miqyosida korporativ boshqaruv sohasida jadal rivojlanish kuzatilmoqda. Bu tendensiya, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda kuchlidir. Iqtisodiy o'sish darajasi yuqori bo'lgan rivojlanayotgan mamlakatlarda aksiyadorlar, boshqa manfaatdor tomonlar va umuman iqtisodiyot manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan kompaniyalarda korporativ boshqaruvdan foydalanishni rag'batlantirishga katta qiziqish bildirmoqda. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar korporativ boshqaruv kodeksini yaratish jarayonini birmuncha osonlashtirish maqsadida korporativ boshqaruvning xalqaro standartlari va qoidalarini ishlab chiqdi. Shuni alohida aytishimiz mumkinki, korporativ boshqaruv xalqaro miqyosda standartlashtirilgan, kelishilgan, aniq belgilangan global tashkiliy tizimning muhim qismiga aylandi.

Keyingi yillarda iqtisodiyotning mutlaqo yangi tarmoqlariga asos solish, ayniqsa, ularni boshqarish uslublarini zamonaviylashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Aksiyadorlik jamiyatlarini rivojlantirish strategiyasi va samarali boshqarish borasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi muhimdir.¹ Davlatimiz rahbari majlisda ana shu haqda to‘xtalib, korporativ boshqaruv tizimidagi prinsip va yondashuvlarni tubdan o‘zgartirishimiz uning haqiqiy bozor munosabatlariga mos kelishini ta‘minlash hamda konservativ qarashlardan voz kechishda katta hissa bo‘lganligini, lekin butun dunyoda aksiyadorlik jamiyatlarini tashkil etish va ishni korporativ tarzda boshqarish asosiy usul, deb topilgan bir paytda bizda bu borada amalga oshirilayotgan ishlar qoniqarli emasligiga, hali oldinda bajarilishi lozim bo‘lgan vazifalar ham talaygina ekanligiga alohida urg‘u berdi. Korporativ usul bozor iqtisodiyotiga o‘tishning muhim vazifasi ekanligi, bu borada rivojlangan davlatlar tajribasini o‘rganish hayotiy zaruratligi, ayniqsa, sohaga puxta bilimga ega bo‘lgan zamonaviy menejment hamda marketing usullarini amalda qo‘llay oladigan yosh mutaxassislarni jalb etish masalalari dolzarb ekanligi aytib o‘tildi.

Korporativ boshqaruvning iqtisodiy mohiyati uzoq yillardan buyon o‘rganilib hamda tahlil qilib kelinmoqda va bu borada tadqiqotchilarning fikrlari xilma-xilligiga guvoh bo‘lishimiz mumkin. “Korporativ boshqaruv - korporatsiya mulkdorlarining korporatsiya kapitalini shakllantirishga, undan foyda olish maqsadida yanada samarali foydalanishga hamda olingan daromadlarni korporativ munosabatlarning barcha ishtirokchilari o‘rtasida adolatli taqsimlashga qaratilgan strategik muhim qarorlarni belgilash, ta‘riflash va qabul qilishga doimiy va real ta‘sirini ta‘minlashdagi ongli, bevosita ishtirokidir”, deb izohlanadi. Tashkiliy huquqiy shakl sifatida korporatsiyalar barcha mamlakatlarda, jumladan O‘zbekistonda ham keng hajmda qo‘llanilmaydi. Shu nuqtai nazardan korporatsiyalar, kompaniyalar, aksiyadorlik jamiyatlari, mas‘uliyati cheklangan jamiyatlari va boshqalarni umumlashtirgan holda korporativ tuzilma tushunchasi bilan ifodalanadi².

Amalga oshirilgan tadqiqotlar hamda o‘rganishlar shuni ko‘rsatmoqdaki, iqtisodiyotdagi tarkibiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, korxonalarining investitsion faoliyatini jonlantirish, xorijiy investitsiyalarni, avvalo to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish va ulardan samarali foydalanish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta qurollantirish, yangi ish

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF 60-sonli farmoni “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”

² Bekzod Qaxramonovich Usmonov - "Science and Education" Scientific Journal January 2021 / Volume 2 Issue 1

o‘rinlarini shakllantirish va shu asosda milliy iqtisodiyotimizni barqaror va jadal rivojlantirishni ta’minlash maqsadida respublika budjetidan katta miqdorda mablag‘lar ajratilib kelinmoqda.

Korporativ boshqaruvni rivojlantirish davlat mulkini aksiyadorlik jamiyatlariga aylantirish orqali xususiylashtirish bilan ham bog‘liqdir. Bunday ishlar natijasida yurtimizda ko‘plab aksiyadorlik jamiyatlari tashkil etilgan. Mamlakatimiz yalpi ichki mahsuloti o‘shiga munosib hissa qo‘shayotgan yirik korxonalar aksiyadorlik jamiyati shaklida faoliyat yuritayotgani ham korporativ boshqaruv sohasini rivojlantirish katta ahamiyat kasb etishidan dalolatdir.¹

Xulosa qilib aytganda, korporativ tuzilmalarning kelib chiqishi va rivojlanish bosqichlari bir qancha davrlarni o‘z qamroviga olgan holda, yildan-yilga takomillashib bormoqda. O‘zbekiston iqtisodiyotida korporativ boshqaruv tuzilmalarining faoliyatini takomillashtirish mexanizmlari xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida yaratilgan bo‘lib, hozirgi kunda rivojlanib bormoqda. Buni ayni vaqtda mamlakatimiz hududida faoliyat yuritib kelayotgan korporativ boshqaruv shaklidagi iqtisodiy tuzilmalar faoliyati bilan ifodalashimiz mumkin

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF 60-sonli farmoni “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”.
2. Bekzod Qaxramonovich Usmonov -"Science and Education" Scientific Journal January 2021 / Volume 2 Issue 1
3. Baker, H. and Anderson, R., “Corporate Governance: A Synthesis of Theory”, Research, and Practice, 2010.
4. Umirova, G.Sh. (2023). Yosh olimlar, doktorantlar va tadqiqotchilarning onlayn ilmiy forumi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimini isloh qilishning yo‘llari, 37-38. TATUFF-EPAI.
5. Umirova, G. Iqtisodiyotimizni rivojlantirishda innovatsiyalarning tutgan o‘rni va ro‘li //Qo‘qon universiteti xabarnomasi. – 2022. – T. 5. – C. 64-66.
6. Umirova, G. (2022). Mamlakatimizdagi monopoliyaga qarshi kurashishning raqobat muhitini shakllantirish. Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире, 1(1), 288-290.
7. Gulmira, U. (2023). Theoretical basis of management of the financial stability of the banking system. International Journal of Advance Scientific Research, 3(05), 126-130.

¹ Akramova N. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. 3/2022, may-iyun (№ 00059)

8. Umirova, G. (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimini isloh qilishning yo'llari. Engineering problems and innovations.
9. Umirova, G. (2023). Tadbirkorlikni rivojlantirishda motivatsiya omillaridan foydalanishning zaruriyati. Qo'qon universiteti xabarnomasi, 8, 74-77.
10. Арзикулов О. Статистическая оценка экономической активности малого бизнеса в регионах //Экономика и образование. – 2022. – Т. 23. – №. 1. – С. 187-192.
11. O'g'li A. O. A., Qizi M. M. B. In the acceleration of the digital economy main aspects of statistical research of small business activity in jizzak region //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 1. – №. 12. – С. 13-16
12. Abdullaev, A., Abdullaeva, G., & Umirova, G. (2022). Содержание стресс-тестирования экономической безопасности банковской системы. InterConf.